

**Satversmes 68.panta ceturtdā daļa
un Satversmes tiesas spriedums Lisabonas līguma lietā**

Satversmes 68.panta ceturtdā daļa noteic: „Ja to pieprasa vismaz puse Saeimas locekļu, būtiskas izmaiņas nosacījumos par Latvijas dalību Eiropas Savienībā izlemjamas tautas nobalsošanā.”

„Satversmes tiesai pēc iepazīšanās ar Saeimas sēžu stenogrammām un citiem lietas materiāliem nav pamata uzskatīt, ka Saeimas deputātu balsojums par LL ratifikāciju būtu bijis patvaļīgs un pieņemts uz nepilnīgas informācijas pamata. Turklāt pienākums izvērtēt tiesību aktus, par kuriem notiek balsošana, ir politiskās atbildības jautājums.

Tā kā apstrīdētā akta pieņemšanas procesā nav pārkāpta Satversmes 68.pantā noteiktā kārtība, tad nav pārkāptas arī Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 101.pantā noteiktās tiesības. Līdz ar to secināms, ka apstrīdētais akts atbilst Satversmes 101.pantam.”

1. Jāpiekrīt Satversmes tiesas viedoklim, ka tā ir Saeimas deputātu politiskā griba, vai nodot tautas nobalsošanai būtiskas izmaiņas nosacījumos par Latvijas dalību Eiropas savienībā.
2. Taču priekšnosacījums šīs normas piemērošanai ir apzināšanās, ka izmaiņas ir būtiskas.
3. Ja lēmums izsludināt tautas nobalsošanu ir politisks, tad jautājums par izmaiņu būtiskumu ir fakta jautājums.
4. Būtisko izmaiņu jēdziens – to nosacījumu, kuri bija par pamatu 2003.gada tautas nobalsošanā balsot PAR. Piemēram, ja valdības solījums, ka Latvijai Eiropas Padomē vienmēr būs veto tiesības, bija par pamatu tautas piekrišanai iestāties Eiropas Savienībā, tad tas ir būtisks jautājums, kura izmaiņas noteikti būs būtiskas.
5. Izmaiņu būtiskums nekur nav definēts, taču *mutatis mutandis* varētu tikt piemērota būtisko apstākļu maiņas doktrīna – *rebus sic stantibus*. 1969.gada Vīnes konvencijas Par starptautiskajām līgumu tiesībām 62.p. (1) d., „Būtiskas izmaiņas, kuras skārušas apstākļus, kas pastāvēja līguma noslēgšanas brīdī, un kuras dalībnieks neparedzēja...”

6. Saskaņā ar ANO Starptautisko tiesību komisijas komentāru Normu projektam par starptautiskajām līgumu tiesībām attiecībā uz *rebus sic stantibus* ir jābūt sekojošiem ierobežojumiem:
- a) jāizmainās apstākļiem, kuri pastāvēja līguma slēgšanas laikā;
 - b) jābūt fundamentālām izmaiņām;
 - c) tās nevarēja paredzēt puses;
 - d) apstākļu astāvēšana veidoja būtisku pamatu pušu piekrišanai līgumam;
 - e) izmaiņu iespaidā radikāli mainās saistību apjoms, kuras būtu jāpilda saskaņā ar līgumu.
7. Vai izmaiņu būtiskums ir jākonstatē pašiem Saeimas deputātiem, vai arī valdībai / Saeimas Juridiskajam birojam par to ir jāinformē Saeimas deputāti?

There exists the legal definition of the fundamental change of circumstances, which could be *mutatis mutandis* applied to „fundamental change of conditions on Latvia’s membership in the EU”. The Vienna Convention on Law of the Treaties, Art. 62, provides: „A fundamental change of circumstances which has occurred with regard to those existing at the time of the conclusion of a treaty, and which was not foreseen by the parties”, i.e. *rebus sic stantibus*.

ILC Commentary to Draft articles on law of Treaties: This definition contains a series of limiting conditions: (1) the change must be of circumstances existing at the time of the conclusion of the treaty; (2) that change must be a fundamental one; (3) it must also be one not foreseen by the parties; (4) the existence of those circumstances must have constituted an essential basis of the consent of the parties to be bound by the treaty; and (5) the effect of the change must be radically to transform the scope of obligations still to be performed under the treaty.

For example, in 2003 before the referendum on accession to EU the Latvian government argued, that Latvia always will have veto rights. That promise was a pre-condition to join the EU. If veto rights are limited now, isn’t it a fundamental change?

Who shall evaluate those changes, whether they are fundamental? Shall members of parliament be told that those changes are fundamental?